

Geert de Vries maakt met vlinders

Vlinders zijn uitstekend lesmateriaal. Zij spreken kinderen aan en bieden veel mogelijkheden voor een spannende les. Geert de Vries, onderwijskonsulent van het IVN, geeft leerkrachten workshops waarin zij leren hoe zij met vlinders in de klas moeten omgaan.

Adrie Otte

Stel: je wilt als leerkracht van een basisschool iets aan natuuredukatie doen. Vlinders lijken je, vanwege hun aantrekkingskracht op kinderen, een dankbaar studieobject. Je gaat op zoek naar literatuur, lespakketten en studiedozen en stuit daarbij op enkele kubieke meters bedrukt papier. Je stemming raakt al even bedrukt bij het lezen van suggesties als: 'U zou met de klas een naburig park op dagvlinders kunnen inventariseren.' Probeer dat maar eens als je voor natuuredukatie maar 30 uur per jaar tot je beschikking hebt! Je mag al blij zijn als je met de klas een Dagpauwoog kunt herkennen. Uiteindelijk besluit je liever extra aandacht te besteden aan d-tjes en t-tjes, gezien de abominabele resultaten van het laatste diktee.

'Veel lesmateriaal wordt nooit uitgetest. Het is om verdrietig van te worden.'

Om dit soort taferelen te voorkomen, probeert Geert de Vries op niet onverdienstelijke wijze natuur- en milieu-edukatie dichterbij de leerkracht, en daarmee dichterbij de kinderen, te brengen. Hij is als onderwijskonsulent Natuur- en Milieuedukatie in de provincie Drenthe werkzaam bij het IVN (Instituut voor Natuuredukatie) en organiseert projecten en kursussen. Daarin krijgen leerkrachten vooral praktische informatie voorgeschoteld, die ze direkt in de klas kunnen gebruiken. De filosofie van de Vries is: maak grote zaken klein. Je moet van een leerkracht vooral geen natuur- en milieudes-

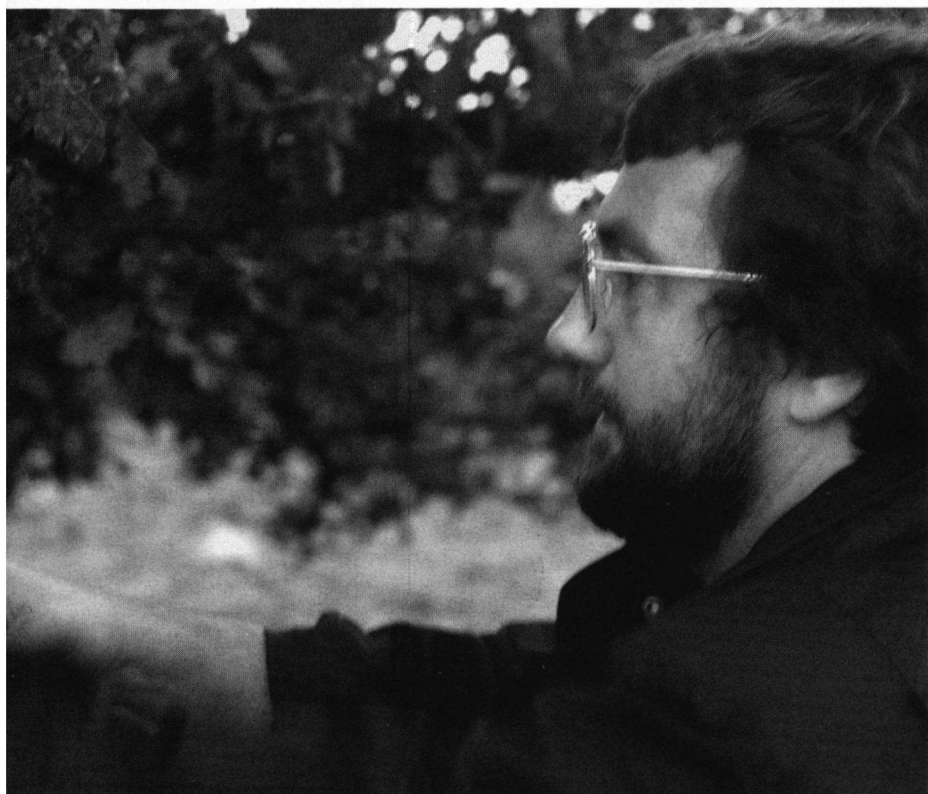

kundige proberen te maken, maar de natuur in hanteerbare pakketjes aanbieden.

De 42 jarige de Vries ('Ik ben er voor jou, als ik teveel uitweid, moet je me afkappen, hoor') heeft zelf ook voor de klas gestaan en weet dus wat het is om, naast je drukke bezigheden als leerkracht, lespakketten door te moeten worstelen als je aan een project wilt beginnen. Een onbegonnen zaak. 'Als je veel edukatief materiaal ziet, waarin wordt gesteld om onderzoek te doen naar de gradiënt tussen bouwland en bos... Dat is allemaal flauwekul, dat soort suggesties vallen in de praktijk door de mand', ageert hij. 'Er wordt veel materiaal gemaakt dat nooit wordt uitgetest. Het is om verdrietig van te worden.'

Natuur- en milieu-edukatie moet natuurlijk niet alleen haalbaar zijn voor de leerkracht, maar in de eerste plaats interessant voor de kinderen. 'Het gaat in de eerste plaats om een stukje ontmoeting met de natuur, bijvoorbeeld met rupsen. Eerst houden van de natuur om haar te kunnen behouden.', legt de Vries uit. Kinderen moeten niet bestookt

grote zaken klein

Geert de Vries smeert stroop om nachtvlinders mee te lokken. Een onderdeel van de workshop, dat altijd enthousiast wordt begroet. Foto Adrie Otte

worden met theorieën over het beheer van natuurgebieden ter bescherming van de vlinderpopulatie. Verhalen over het leven van de Koninginnepage laat ze doorgaans koud; zeker als ze een werkstuk erover moeten schrijven, dan roepen vlinders daarna eerder negatieve associaties op dan gevoelens van liefde. Breng ze gewoon maar eens met een rups in kontakt, dat maakt veel meer indruk.

De principes van haalbaarheid en kindervriendelijkheid heeft hij uitgewerkt in de *Workshop Rupsen en Vlinders*, waarmee hij vorig jaar is gestart. De workshop werd mogelijk gemaakt dankzij financiële ondersteuning door het Wereld Natuur Fonds, Stichting Grasduinen en het Drentse Prins Bernhard Fonds. Het doel van de workshop is eenvoudig. 'Als de leerkrachten bij mij komen, dan zeg ik van tevoren: "Als jullie straks naar huis gaan, kun je morgen in de klas met rupsen aan de slag."', zo verwoordt de Vries het zelf.

Uiteraard is deze doelstelling uitgebreid geëvalueerd. Tijdens de ontwikkelingsfase

heeft hij zelf lessen bijgewoond, die gegeven werden naar aanleiding van de workshop. Op de 'oefenschool' niets dan tevredenheid, volgens de Vries. 'Over het algemeen blijkt dat de kinderen de rupsen heel goed gaan verzorgen. Ze zijn daar de hele dag mee bezig en dat vergeten ze de rest van hun leven niet meer. Een heleboel dingen worden de kinderen duidelijk. Bijvoorbeeld dat rupsen heel veel eten, en net zoveel poepen! Zo leren de kinderen ook, dat de rups het groeistadium is; ze zien de gedaanteverwisseling. Ik hoop, dat dat inzicht geeft in het leven van veel meer organismen. De belangrijkste reactie was, dat de kinderen enorm enthousiast zijn.'

Het doet de baardige konsulent genoeg om kinderen zo speels en geïnteresseerd met de natuur om te zien gaan. 'Vorig jaar had ik in een klas een aantal Stippelmotten. Een meisje kreeg in de gaten dat de rups een draad kan spinnen en liet de rups naar beneden glijden. Toen hij bij de grond was aangekomen ging ze op een stoel staan. De hele klas kwam geïnteresseerd kijken. Toen ook dat niet hoog genoeg bleek: hup, stoel plus Marietje op een tafel. Even later kwam een jongetje met een ladder aanzetten. De draad

Klungelen met een rups, niet alleen spannend voor kinderen. Foto Geert de Vries

Rupsen van de Stippelmot: hoe lang zou de draad worden?
Foto Geert de Vries

werd twee meter of langer.', vertelt de Vries. 'Kijk, dat zijn nou van die leuke dingetjes, die je nergens in boekjes tegenkomt. En juist hiermee kweek je de betrokkenheid bij de natuur.'

's Avonds geeft hij een *Workshop Rupsen en Vlinders*. Om even over achten druppelen de eerste deelnemers Basisschool 'De Fontein' in Sleen binnen. Nieuwsgierig worden de kweekbakken met rupsen bekeken. Na een welkomstwoord van de gastheer mogen de twintig leerkrachten zelf met de rupsen jongleren. Het *biologisch moment*, noemt de Vries dit. Zij krijgen instructies hoe een rups behandeld moet worden: nooit met de vingers vastpakken, maar met een kwastje op een theelepeltje manoeuvreren. De rupsjes moeten met een loupe bekeken worden en menigeen ziet voor het eerst het onderscheid tussen de echte en de schijnpoten. Verse kennis, die morgen aan de kinderen kan worden overgebracht. Ook de kinderen moeten zo met de Dagpauwoogrupsen 'omtutten', vindt de Vries, om ze in direct contact te brengen met de dieren. Voor de leerkracht geen een-

voudige taak, voorspelt de cursusleider, want hij of zij moet dan vooral de mond dichthouden, zodat de kinderen niet verhinderd worden onbevangen met rupsen bezig te zijn.

Vervolgens wordt het gehoor getraakteerd op enige achtergrondinformatie over het leven van de vlinder. Dit gebeurt aan de hand van door de Vries zelf gemaakte dia's. Zijn trots hierover steekt hij niet onder stoelen of banken: 'Dat zijn niet zomaar wat plaatjes, je kunt zien dat mijn hele ziel en zaligheid erin zit', had hij al eerder verteld. De lezing geeft alleen de hoogstnoodzakelijke informatie en dat is genoeg, want 'de leerkrachten hoeven geen vlinderdeskundigen te worden'.

Als derde onderdeel richten de leerkrachten een kweekbak in. Zowel rupsen van de Dagpauwoog die op Brandnetel leven, als de rupsen van het Groot koolwitje die kool eten, krijgen een schoon onderkomen. De bakjes gaan mee naar huis en zullen morgen in de klas staan. De Vries houdt een oogje in het zeil, terwijl de cursisten met beschermende plastic handschoenen aan, de Brandnetels klein knippen en in de bakken schikken. Een vrouw merkt op, dat rupsen kweken toch eigenlijk zo moeilijk niet is.

Tot slot van de zitting neemt de onderwijskonsulent enig lesmateriaal door dat over vlinders gaat. Gezien zijn eerdere opmerkingen wekt het geen verwondering te horen, dat het meeste lesmateriaal niet deugt. Slechts enkele werken kunnen de toets der kritiek doorstaan, waaronder het boekje *Vlinders kweken in de klas*, uitgegeven door De Vlinderstichting. 'Ik heb zelden zo'n leerkrachtvriendelijk boekje gezien.', looft hij. De leerkrachten krijgen een map met een overzicht van het beschikbare materiaal mee naar huis.

De stoet gaat naar buiten om nachtvlinders te zoeken, die de Vries probeert te lokken met een stroopmengsel, dat hij eerder op de avond op een aantal bomen heeft gesmeerd. Helaas kan de auteur dezes niet mee, omdat

de laatste trein gehaald moet worden. De heer Jager zorgt voor een lift naar het sta-

'Je moet van een leerkracht geen vlinderdeskundige proberen te maken.'

SUMMARY

Butterflies as teaching material are an excellent way of getting children acquainted with nature. Geert de Vries is an educational adviser who organizes courses for primary school teachers. During these workshops he shows them how to handle live caterpillars and how these can be used in lessons. Children can then witness the butterfly life cycle in the classroom. De Vries' approach has proved to be a success. The teachers are pleased and children are stimulated to show more respect to nature around them.

Kweekbakjes, rupsen, diascermen, noodzakelijk materiaal voor de workshop. 'Ik snap niet hoe ik alles elke keer weer in de auto krijg.'
Foto Geert de Vries

tion. Hij vindt de avond geslaagd. 'Ik heb genoeg praktische informatie gekregen waar ik iets mee kan.', verklaart hij. Een groot pluspunt van de workshop is volgens hem, dat de deelnemers niet worden overspoeld met informatie. 'Je moet als leerkracht toch al over zoveel onderwerpen les geven en overal wat van af weten. Vaak veranderen lesmethoden en dan heb je alle tijd nodig om dat onder de knie te krijgen. Er blijft dan geen ruimte over om lespakketten door te spitten. Ja, ik ben erg tevreden.'

Het lijkt erop alsof de Vries zijn doel heeft bereikt: tevreden leerkrachten en geïnteresseerde kinderen. Wellicht een nieuwe generatie, die met meer respect tegen de natuur zal aankijken, omdat zij leerde dat rupsen geen vieze beesten zijn. Immers, wie trapt er nu een rups dood als hij eenmaal heeft gezien dat er een vlinder uit zal ontstaan?

Vlinders in de klas

Enkele tips voor leerkrachten die rupsen en vlinders in de klas willen gebruiken:

- bestel minimaal 1 maand van tevoren rupsen, eieren of poppen bij De Vlinderstichting, telefoonnummer: 08370-24224;
- als u zelf eieren gaat zoeken, let dan op: eieren van koolwitjes kunt u zelf zoeken, maar eieren van brandnetelvlinders niet. In de kweek willen zij niet uitkomen;
- als u zelf rupsen gaat zoeken, let dan op: rupsen van koolwitjes zijn vaak geparasiteerd. Er zullen sluipwespen uit de rupsen kruipen;
- stop niet teveel rupsen in een bak, ververs dagelijks de planten. Zet de bak nooit in de zon, maar wel in het licht. Poppen kunnen wel in de zon.
- als de vleugels van de nieuwe vlinder door de pophuid zichtbaar worden, is de geboorte van de vlinder nabij. Hang de pop op een opvallende plek op, bijvoorbeeld op het schoolbord. Mocht de pop op vrijdagmiddag op uitkomen staan, dan kunt u hem in de koelkast tot maandag bewaren. De vlinder komt dan zonder problemen uit;
- denk eraan dat u met levend materiaal werkt. Er kan gemakkelijk iets mis gaan. Soms komt een vlinder niet goed uit, soms komen eieren niet uit. Wees niet teleurgesteld, begin opnieuw;
- pas op voor te hoge temperaturen in de klas. Bij meer dan 25 graden kunnen rupsen sterven;

Het handige boekje *Vlinders kweken*, met veel meer tips en informatie, is te bestellen bij De Vlinderstichting door overmaking van f5,- (donateurs betalen f4,-) excl. f3,50 administratie- en verzendkosten, op gironummer 513.44.25 t.n.v. De Vlinderstichting te Wageningen.

